

Komentar in karta: 2/25

SLA V131b.01 ‘soba, v katero je vhod iz dnevne sobe (hiše)’

Karmen Kenda-Jež

1. Gradivo

Gradivo za pomen ‘soba, v katero je vhod iz dnevne sobe (hiše)’, knj. *kámra* (*â*) (v SSKJ z označevalnikom nar(ečno)), so zapisovalci začeli zbirati šele po Riglerjevi preureeditvi vprašalnice leta 1961, ko je bila pri popisu prostorov upoštevana razporeditev v osrednjeslovenski kmečki hiši s konca 50. let prejšnjega stoletja. Poimenovanje *kamra* je bilo v prvotni vprašalnici del obstojskega vprašanja V131 *cūmnata – kamra*, tako da gradivo za obe vprašanji vsaj deloma prikazuje enako predmetnost.

Starejše gradivo je redkokdaj opremljeno s tako natančno razlago, da ga je bilo mogoče vključiti tudi v prikaz na tej karti, npr. *kamra* v T159 (»kámra je sobica, v katero se pride iz xîše«), T324 (»iz hiše v kamro«), T312 (»soba ob družinski sobi«), T257 (»iz hiše se gre v kambro«) ter *štibeljc* v T231 (»se je šlo iz hiše naprej«) in T242 (»iz hiše naprej«). Kadar je osrednji bivalni prostor kuhinja, so včasih zapisana tudi poimenovanja za ‘sobo, v katero je vhod iz kuhinje’ (T018, T054, T076, T097 in T128).

Po podatkih nekaterih zapisovalcev je bil ta prostor namenjen za spalnico (T034, T206, T353 in T409), in sicer za otroke (T008, T252, T261, T405 in T408), starše (T223), starše z najmanjšim otrokom (T023), dekleta (T241, T258 in T267), ali za shrambo (T032).

2. Morfološka analiza

kam//ra < **(kamr)*-a ← srvnem. *kamer* (<*kamere*) ‘izba’ (> nem. *Kammer* ‘sobica’) (// ≥ b v T105, T137, T148, T156, T176, T179, T229, T234, T240–T241, T257, T260–T261, T264, T266–T267, T278, T349)

(ta) hišna kam//ra < **(ta)* (*xyš*)-*b**n*-*a*-*j*-*a* (*kamr*)-*a* ← (**ta*/**t_b*/**t_e*/**t_g* ‘ta’) + **(xyš)*-*a* (← stvnem. *hūs* *[*hūš*] ‘hiša’ (> nem. *Haus* ‘hiša’)) + **(kamr)*-*a* (// ≥ b v T246, T282–T283)

ta mala kam//ra < **ta* *mal*-*a*-*j*-*a* (*kamr*)-*a* ← **ta*/**t_b*/**t_e*/**t_g* ‘ta’ + **mal*-*v* ‘majhen’ + **(kamr)*-*a* (// ≥ b v T244)

izbena kam//ra < **(jəbstəb)*-*en*-*a*-*j*-*a* (*kamr*)-*a* < **(jəbstəb)*-*a* + **(kamr)*-*a* (// ≥ b v T071)

kamra za spati < **(kamr)*-*a* *za* *səp*-*a*-*ti* ← **(kamr)*-*a* + **za* ‘za’ + **səp*-*a*-*ti* ‘spati’

- kam//rica** < *(*kamr*)-ic-a (// ≥ b v T071)
te hišna kamrica < *t- (xyš)-b-n-a-j-a (*kamr*)-ic-a ← *ta/*tb/*tě/*tę ‘ta’ + *(xyš)-a + *(*kamr*)-a
//ispa < *(*jbstb*p)-a ← rom. **extupa* (brez lenizacije *-p- > -b-) ‘ogrevana soba’ (Furlan 2009: 125, op. 14; o možnem germanskem izvoru besede gl. Pronk-Tiethof 2013: 178–179) (// ≥j v T014)
izba < *(*jbstbb*)-a ← rom. **extuba* (z lenizacijo *-p- > -b-) ‘ogrevana soba’ (Furlan 2009: 125, op. 14; o možnem germanskem izvoru besede gl. Pronk-Tiethof 2013: 178–179)
cimer < *(*cimr*)-v ← srvnem. *zimmer*, *zimer* ‘gradbeni les, lesena stavba, stanovanje’, nem. *Zimmer* ‘soba’
cimrc < *(*cimr*)-bc-b
cimrček < *(*cimr*)-bč-bk-v
štibelj < *(*štibl*)-b ← avstr. bav. nem. **Stübel* (po prehodu ü > i) za nem. *Stüblein* ‘štibelc’
štibeljc < *(*štibl*)-bc-b
štubelj < *(*štubl*)-b ← avstr. bav. nem. različice **Stubel* (nepreglašeno) za nem. *Stüblein* ‘štibeljc’
štubeljček < *(*štubl*)-bč-bk-v
hiša < *(xyš)-a ← stvnem. *hūs* *[hūš] ‘hiša’ (> nem. *Haus* ‘hiša’)
ta majhna hiša < *ta *mal-ix-tn-a* (xyš)-a ← *ta/*tb/*tě/*tę ‘ta’ + **mal-ix-tn-v* (← **mal-v* ‘majhen’) + *(xyš)-a
(ta) mala hiša < *ta *mal-a-j-a* (xyš)-a ← *ta/*tb/*tě/*tę ‘ta’ + **mal-v* ‘majhen’ + *(xyš)-a
zadnja hiša < **zad-bní-a-j-a* (xyš)-a ← **zad-bní-b* (← **zad-v* ‘zadnja stran’) + *(xyš)-a
gornja hiša < **gor-bní-a-j-a* (xyš)-a ← **gor-bní-b* ‘gornji, zgornji’ (← **gor-ě* ‘gori, zgoraj’) + *(xyš)-a
hišica < *(xyš)-ic-a
hiška < *(xyš)-bk-a
hiža < *(xyž)-a ← stvnem. *hūs* *[hūž-] ‘hiža’ (> nem. *Haus* ‘hiša’)
mala hiža < *ta *mal-a-j-a* (xyž)-a ← **mal-v* ‘majhen’ + *(xyž)-a
mlašeča hiža < **mold-bš-ět-a-j-a* (xyž)-a ← **mold-bš-ět-bj-b* (← **mold-bš-i* ← **mold-v* ‘mlad’) + *(xyž)-a (Furlan, ustno)
hižica < *(xyž)-ic-a
študor < *(*študor*)-b ← kor. nem. *Studore* ‘soba, v kateri kmet hrani denar, papirje in druge vrednosti’ ← srvnem. *studorī* ‘študijska soba, soba za pisanje’
kam//arin < *(*kamarin/kamerin*)-v ← furl. *camarin*, ben. it. *camarin*, *camerin*, it. *camerino* ‘sobica’ (// ≥ b v T114; morda pod vplivom različice ben. it. *cambera* (Rosamani 1990: 151))
Mezat < *(*mezat*)-v ← furl. *mezât* ‘študijska soba, pisarna; sprejemna soba, salon’ (M ≥ n v T097)

soba < *(*sob*)-*a* ← hrv. *soba* ‘soba’ (← madž. *szoba* ‘soba’)
sobica < *(*sob*)-*ic-a*
spavača soba < *(*spavač*)-*a-j-a* (*sob*)-*a* ← hrv. *spavača soba* ‘spalnica’
kletica < **klět*-*ic-a* ← **klět*-*b*
spalnica < *(*spalnic*)-*a* ← knj. slov. *spalnica* (< **sъp-a-l-ъn-ic-a* ← **sъp-a-ti* ‘spati’)
zadnji konec < **zad-ъn-ь-j-ь* *kon-ьc-ь* ← **zad-ъn-ь* (← **zad-ь* ‘zadnja stran’) + **kon-ьc-ь* (**kon-ь* ← ‘konec, začetek’)
komara < *(*komar*)-*a* ← nejasno, prim. hrv. *komora, komava* ‘soba’

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *ispa* ‘soba’ v T014, *kletica* v T074, *zadnji konec* v T258 in *komara* v T409.

Kot enkratnica s *štubelj-* je kartiran leksem *štubeljček* v T365.

Kot enkratna besedna zveza s *kamr-* so kartirani leksemi *ta hišna kamrica* in *izbena kamra* v T071 ter *ta mala kamra* v T244.

Kot enkratna besedna zveza s *hiš-* sta kartirana leksema *ta majhna hiša* v T036 in *gornja hiša* v T348.

Kot enkratnici s *hiž-* sta kartirana leksema *hiža* v T414 in *hižica* v T387.

Kot enkratna besedna zveza s *hiž-* je kartiran leksem *mlašeča hiža* v T405.

Kot enkratnica s *sob-* je kartiran leksem *sobica* v T413.

Ko enkratna besedna zveza s *sob-* je kartiran leksem *spavača soba* v T410.

Kot enkratnica s *cimr-* je kartiran leksem *cimrček* v T270.

Kot tretji odgovor v posamezni točki je z znakom za komentar kartiran leksem *ta mala hiša* v T297.

Kot nerelevantna odgovora sta kartirana leksema *veža* v T136 in T201 ter *veselična soba* v T302.

4. Uporabljena dodatna literatura

Furlan 2009; Pronk-Tiethof 2013

5. Primerjaj

SLA: V131A.01 *spalnica (kamra)* (2/26); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: /; ÚMNYA: /

6. Etnološka osvetlitev

Soba, v katero je vhod iz dnevne sobe, hiše, izbe, je navadno manjši podolgovat prostor v kmečki hiši. Namenjen je predvsem spanju, občasnemu počitku, negi bolnika, nekaterim hišnim rokodelskim opravilom idr. Prostor najpogosteje osvetljuje eno ali največ dve okni. Notranje stene so ponavadi obdelane podobno kot v osrednji *hiši* (Srednji Vrh nad Gozdom - Martuljkom in drugod), zelo pogosto je enak tudi strop, ki je lahko lesen in podprt s podaljškom prečnega tramu v *hiši* ali pa ometan

in pobeljen. Kadar je strop v *hiši* obokan (npr. *hiše* pristav samostana Žiče, nekatere kmečke *hiše* na Trnovskem gozdu in v Škofjeloškem hribovju) in ometan, je strop v tej sobi navadno raven. Stene so večinoma zidane in lesene ter ometane, le redko lesene in neometane. Tla so bila v preteklosti pogosto iz zbite ilovice (do 30. let 20. stoletja dokaj razširjena oblika v vzhodni in severovzhodni Sloveniji), pozneje so jih pokrili s smrekovimi podnicami. Prostor ogreva del pečnic krušne peči, največkrat postavljene v notranji kot *hiše* ob steno te manjše sobe. Pohištvo in stensko okrasje v tem prostoru sta bila pri večini kmečkih hiš do srede 20. stoletja dokaj podobna: postelja, omara, lesena skrinja, ponekod šivalni stroj, nabožne slike in družinske fotografije. Ponekod so v prostoru imeli tudi iz lesa izdelano delovno mizo (najpogosteje za krojače, šivilje), ki se z nekaj premiki preuredi v posteljo. Soba je bila najpogosteje spalnica staršev, ponekod preužitkarska soba starih staršev ali obrtniška delavnica domačega krojača, šivilje, čevljarja, piparja (Koprivnik). V novi dobi so jo ponekod preuredili v belo kuhinjo ter opremili s sodobnim kuhinjskim pohištvtom in belo tehniko (Spodnja Luša 6). Večinoma se takšna soba pojavlja pri tlorisno bolj razvitih kmečkih hišah (srednji in veliki kmetje, gruntarji) s črno kuhinjo, ki so jo v prvih desetletjih 20. stoletja marsikje preuredili v belo oziroma štedilniško kuhinjo. Analize stavbne zgodovine številnih hiš na Slovenskem potrjujejo, da so te sobe pri več starejših hišah kasnejši dodatek (Skomarska hiša, Skomarje 30) in da je prvotno stavba obsegala le hišo in vežo ter ponekod še shrambni ali kak drug gospodarski del.

Prim.: Cevc 1990; SEL 2004

7. Skica

